

Овчарот ми раскажуваше дека ~~је~~ од Златари, ресенско село ~~се-~~
~~де~~ ~~које~~ ~~је~~ сиромашно, а ^{особени} неговата семејство, дека морал да
биде овчар, главен кај некој побогат домаќини за да го ваѓа лебот
уште од малечок, ~~ка~~ завршела школската година и веднаш го главувале,
барем лебот даго вади ако ништо друго. Потоа, дека морал да бере др-
ва и да оди напазар да ги продаде и така да ^{заработи} ~~врати~~ некој динар и да ^{му}
помогне на семејството.

Кога ја му раскажував, дека исто сум пасел овци и кози и де-
ка со брати Ангеле сме правеле јаглење и сме ги продавале во При-
леп за да земеме некоја пара и да можиме да се прехраниме, дека тат-
коми беше печалбарр па кога го завршив основното школо ме зеде во
Крагујевац кај него и ме даде да учам занает, ^{што} тоа што ни се покло-
пува ^{некако} биографиите на детството овчар се одушеви, но кога поч-
нав да му раскажувам како станав синдикално организиран и како от-
идов во Белград и како седев без работа цели шест месеци и дека до-
бивав помош од УРСОВТе синдикати, и како станав ^{СКОЈ} ~~СКОЈ~~ ~~евац~~ и како
бев секретар на СКОЈ на една ^{СКОЈ} ~~СКОЈ~~ ~~евска~~ група на ^К ~~К~~ ~~арабурма~~ и како
штрајкувавме, како се боревне за поарни услови за работа и како за
тоа време дури штрајкувавме имавме казани каде се храневне сите ши-
ајдерски работници и оти штрајкот трајеше цели три месеци и дека
победивне, Овчарот целото то време беше претворен во уво слушаше и
само се преместуваше во седењето, ~~а~~ ~~а~~ толку внимателно за да ~~не~~
прекинат за да ^{чујед} секој збор, за да разбере се како било во Кра-
гујевац и во Белград, а кога му раскажував за демонстраците, за из-
летите во Кошутњак, Топчидер, за колективните ручеци, кога една
трпеза се протегаше и по педесет до сто метри на трева послаба ки-
и секој што донесе ~~се~~ ~~се~~ става на трпезата, а јаде секој што сака,
за рецитациите, за врапчињата, за песмите, за играе на фоти и ~~де~~ ^{КА}
Тарзан од Прилеп беше главниот организатор на тије игри, ^К ~~К~~ ~~оле~~ од
Струмица свиреше на прим, па за импровизирани ^{те} ~~те~~ ~~три~~ и што се нем-
аша на тије излети, па првомајските демонстрацији од кошутњак неко-

лку илјади души преку хиподром и фабрика за шеќер се упативне пре-
ма Белград и како не пресретна полиција кај фабриката за шеќер и
каква тепеница настана со полиција тие со пендреци и кундаци није
со камења и како похалсија тогаш преку 70 души работници и студети
Овчар како дете гледаше во мене и викаше ајде продлжи раскажувај
ми за сето тоа тоа е она правото што самам даго слушам.

- а што викаш Тарзан беше главен организатор на тие игри
овај Тарзан нашиот, што беше во оперативниот штаб за западна Маке-
донија, што погина во Велешкиот одред.

- да, тој Трајко Бошковски - Тарзан, ние заедно бевне во ед-
на група и го изучувавне дијалектички материјализам од Вољгин, тој
тогаш предлагаше да го изучуваме Фројд за да ги препознаваме шпи-
оните во нашите редови, страшно динамичен и весел човек беше, ни ед-
ен минут не мируваше, во демонстрациите беше меѓу првите.

- се виде ли ти со него овде во Македонија - праша Овчар,

- да кога ме интернира од Белград во Прилеп останав еден
или два дена и тогаш навратив кај него он работеше како столар и
со него отидовне кај Перо Тиквар кој беше секретар на покраински
комитет на Партијата. А кога се формираше Крушевскиот одред "Питу
Гули" се сретнавне исто така на 19 јули 1942 година во Осојот на
местото Грујо Нива, тука беше и вашиот преспанец Трајан Белев-Гоце
и Платник.

Утрото сабајлето не викна Орце и двајцата, и ни постави зад-
ача, која гласеше:

- Овчаре ти го знаеш патот за Преспа, тамо ќе одиш и ќе
је однесиш ова пошта, ќе му је предаде на Кузмана, а од таму Миха-
јло ќе се врати назад и ќе донесе пошта од Кузмана, внимавај патем
да му го покажуваш патот а нарочно преку граница и преку
патот Охрид Ресен. Ти Михајло запамти го патот а за секој случај
еве ти секција-Карта од теренот и бусола ако случајно некаде згре-
шиш да можеш да го исправиш патот.

Тргнавне веднаш, домаќинот ни даде леб и сирење за патем и така тројцата Овчар, Калчо и Јасе најдивно негде на ручек во селото Турије. Всело не влеговне ами еден селанец кој со секирата на рамо одеше некаде по работа го зедевне со нас за да не однесе до ~~крајцата~~ до Слатински чивлик, во Слатински Чивлик Тука Овчар, ~~зати~~ врати врска во колибите ~~и тука~~ ^{каде} ноќеване. Овчарот се договори со селанецот - стопанинот, тој да не однесе до граница (граница ^{та} меѓу Италија и Бугарија) границара беше помеѓу селата Велмеј и Куратица.

Вечерта кога отидовне на спиење, го продлживне дијалогот со Овчар, разбравне доста работи еден за друг кој не зближија и станавне многу блиски како да се знаеме со години, како да не познавот ^о старо само два дена. Тој ми расправаше за Златари, Јасе нему за Пуста Река. Ми расправаше како кога берел дрва кои ги носел на пазар во Ресен се ^{смуѓува} ~~депавало~~ да го ~~фатат~~ фатат шумарите и ~~са~~ му је зема~~т~~ секирата, а без секира како без раце, знаш ли како ^е ~~не~~ можеш да работиш, се пренесуваше Овчар во времето на дрварење.

- За Пуста Река ми кажа, немој повеќе кажувај ми за Белград за Крагујевац за борбите, за штрајковите, за излетите, за то ^а како работничката класа се бори за своите права, - ми се заврте Овчар.

- да ти кажувам, се согласив, ама тоа се ^а ~~диги~~ прикаски, ќе ти се здоде~~т~~.

- Не, неми се здодева то ~~е~~ ^а ~~што~~ јас него знам, а ти си го доживе^а јал, то ^а е она како се припремала нашата партија за борба со класнијот непријател, како се припремала за денешнава наша борба која ја водиме против окупаторите на Македонија, за нејзината слобода, еднаш и овај наш народ ^а ~~дасе~~ ослободи од туѓинци и туѓи господари, да може на свој македонски јазик слободно да си зборува и да ги ^а ~~учат~~ учат децата наши учители на својот мајчин јазик, ајде кажувајми!

- еве ќе ти раскажам како ме уапсија мене, бевме еден ден на состанак кај Бајлонова пијаца, кај тој робијаш Мајер кој ни предаваше за дијалектичкиот материјализам, секој од нас беше на едни час да дојде со свој реферат по ^{проучената} темата, за таа вечер, имав јас приготвено. Тука бевме Тарзан, ја, Валадо Наниќ, Узелац, Жилда, Ема и Боса Бачиќ. Кога си трагнав да ^{си} водам, беше околу десет сагот. Пред вратат ^{кога} дојдов, ме зграпчија двајца за раце и ме врза, ^{извршиле} претрес, ^{во} станот што нашле ја, ^{не} знам, Истата вечер беше го уапсиле и Владо Наниќ, кој беше секретар на партиската организација наша. Од тука, во марица ^{не одведеа на} во управа града на Белград, не претресоа и не затворија во посебни ќелии. Јас бев во број 6. Кога, утреден, ^{та} Космајац, познат злогласен агент и мачител ме викна со Вујковиќ во собата за саслушавање, ме праша во која ќелија сум бил, ја ^а му одговорив дека сум бил во бр. 6, тој веднаш праша каде е таја ќелија, кога ја ^а му одговорив дека е тоа ќелијата каде што ме сместија сношти, тој се избезуми и ми рече веднаш да ги собујам чевлите и да легнам на мев. Ми ги врза нозете и рацете на грбот. Еден агент ми ги ^{топеше} квасеше нозете, другијот маваше, а третиот со шалче ми је затна устата клечејќи на мене со колениците. Така ме ^а тепадури не паднав во несвест.....

Овчар слушаше не помрднувајќи се, за да разбере се како постојувала полицијата ^а према луѓето кои се бореле за поарно парче леб, за поголеми права на работниците и сл.

Утреден, стопанот не поведе низ шума кон Белмеј према границата. Овчар цело време беше зад стопанот на колибите и правеја муабет за борбата на македонскиот народ, за нејзиното ослободување, за поарен живот, за тоа дека во таа нова Македонија и Југославија ќе можат децара да учат на мајчин јазик ^{во училиштата} и сл.

Кога дојдовме до граница, ^{та} селанецот Овчар го ослободи, се ^а поздравивме ^а срдечно и си замина, ^а ние лагнавме во еден дабјак и тука Овчар ми рече, гледај сега ќе поминат војниците кој ^а је чуваат границата, и навистина не помина повеќе од петнајсет минути и една пат-

рола од двајца војници одеја по границата, Овчарот ме погледа да види дали ги гледам и кога ја му дадов знак со глава, дену ги гледам продлжи да ја прати патролата, кога измина неколку стотини метри, ми рече:

- Ете, секогаш ²они тука врват, ¹ке внимаваш, ⁴штом ³ке го минат онај камен таму го гледаш ли, тогаш имаш време да ја минеш границата без некој тешкоти. ~~Ама~~, секогаш ~~ке~~ гледаш ~~кни~~ во ова време да ја минуваш границата, кога не е ден а нее и ноќ то ^ати дојда некако како да ги користеш сенките на ~~на~~ ноќта, а се уште нее ноќ, сега можиме и ние да тргваме, ⁴наистина, без потешкоти ⁵је минавме границата, се најдовме од другата страна на границата.

- видиш сега си рат, ^аможеш со песма да одиш, ^атака се велиме, ми објаснуваше Овчар,

- а сега, гледаш ли долу! ^аВо овије оред ^ашто се поднас, тука им е караулата, тука исто ~~ке~~ внимаваш, ^адане налеташ на некои војници кои се случајно излезени од караулата, а таму во долот е селото Куратица, ние одиме десно.

За кусо време се спуштиме во долината и пред ^{нас}се покажа патот од охрид за Ресен, Овчарот застана, и ние со Калчо застанавме.

- Тука ~~ке~~ ^аго миниме патот, што води од Ресен за Охрид, и тука ~~ке~~ внимаваш, ^агледаш се гледаш и лево и десно целото паде, ^аајде нема ништо, ^аноќта покрива се, рече Овчар и тргна, со трчање го прејдовме патот, ^ана реката која беше мала и можеше да се ^апрекочи без да се ~~наквасим~~ ^анатопиме.

- кога ~~ја~~ ^аминавме и реката - Овчарот рече, сега сме сигурни, нема повеќе препреки за напреду, овде горе над нас е селото ^аЗавој, ~~ама~~ ти нема да врвиш низ село, туку ~~ке~~ го заобиколиш, за да немаш никакви проблеми. Така дојдовме до над Завој, ^аовде можеш да се движеш и преку ден се разбира ^асета претпазливост, ^асега сме на Галичица, ~~ке~~ дојдовме до една чешма која се вика Исток, ^ато е ^аедина ^авода на Галичица. ^аТука ~~ке~~ ^акасиме нешто и тогаш преку бачилата, кој се тука над

чешмата, ќе прашаме каде е одредот, ^{Тие} они ќе не упатат најубаво, а ако ^{от} не знаат, ќе ни кажат дека нема^а врска.

Кај ^{ка} чешмата која рикаше со вода седнавне и јадевне ^{ај она} го што ни беше останало, леб малку сирење и кромид. ^ТКога се најадовне, веќе беше десет сатот сабајле, значи цела ноќ бевне во движење од ^РЗуратица до чешмата Исток на Галичица, ќе ² одмараме ³ таму, рече Овчар, сега да го продлжиме патот.

- Во бачилото ќе одиме заедно за да го запознајш бачот и врската. ^{ако} Ако ти затребе нешто ^{не му} даму се јавиш, а ^{особено} особено за ^{храна} јадење, тој секогаш ќе ти даде нешто за јадење.

- Го гледаш ли овај другар, му рече на бачот, од како се поздравивне, секогаш кога ќе помине овде ќе му дадеш и врска и храна.

- како ќе кажеш ти, му рече бачот на подбишега, на Овчарот, а потоа се ^{познано} возврати и му рече, немај гајле! Се ќе биди како треба само, нека пазит пред кого и како зборува.

- Знае ^{тај} тај, не се секирај ти за него, поминал тој низ сито и решето, не е вчерашен.

Од како му ^{кажа} кажа на Овчар каде е одредот ние тргнавне, ^{Пред} пред да тргнине ^{не} не запре бачот, ^{Чекајте} чекајте, по малце кисело млеко каснете и ни извади во една ² чинија ¹ длабока кисело млеко ² овчо, со нож да го сечеш, ни даде три лажици и ни рече повелете каснете, ќе ве освежи, не е многу кисело немајте гајле снашти го подватив млекото.

Брзо ^{се} изедовне ⁴ ваганката ³ од кисело млеко и се поздравивне со бачот,

- за еден сат ќе бидиме во логорот на одредот, рече Овчар, и тргна ^{тој} тој напред, ја ^{спонего} спонего, Калчо помене. ^{Овде} овде повеќе нема^т вода, тоа да ти биди јасно, само таја чешма, Исток, каде што ги наплевивне чутрите е ^{единствена} една вода на Галичица.

Но еден сат ^а одење веќе бевне кај одредот, Овчарот се поздравил со стражата и по пет минути веќе влеговне во логорот, ^{живоста} живоста во логорот на одредот беше мошне голема, ^{се} сега на стотина метри квадратни беја борци, секој на некој начин ангажиран, негде имаше и во групи

На седумнајсти ноември Баталонот наш доби задолжение да постави заседа помеѓу Подвис и Поплжани и да не дозволи никакви сили да навлезат во правец на Извор и Кленоец, зошто таму трите баталона на Првата бригада требеше да ги нападне германците кои се беја улогориле и се спремаа да нападнаат на слободната територија-Дебарца.

На седмнајсти ноембар 1943 година во раните утрински часови Овчар заедно со комесарот го распоредува баталонот одх Подвис до Поплжани во заседа покрај реката Треска во шумичката која како да беше створена за заседа ситна и непроѕирна, Овчар ги поставуваше овде ќе биде митролезот лево и десно по неколку шмајзери и пушки и така се до Поплжани. Јас ќе бидам рече Овчар на средина а ти комесаре на десното крило, заменикот на комесарот и заменикот на командантот на лево крило. На командирите на четата им нареди никој да не мрднал, да се мисли дека нема жив човек, од тоа ќе зависи успехот. Кога колоната со својето чело ќе дојде до четата која е од Подвис јужно, тогаш ќе почне средба од сето оружје, не смеје ни еден непријател да куртули.

И некаде околу десет часот се појави една колона германска, која со забрзан марш одеше во правец на Кленоец, тоа беше артилеријска единица со околу десетина тона кои ги влечеја коњи и со стотина германски војници и офицери. Борците мирно чекаа да измине челото и и да го достигне поставениот задатак да дојде до четата која е јужно од Подвис и кога целата колона влезе во рамките на заседара, тогаш како ураган се чу огинот од сето оружје на баталонот. Дали борбата траеше десет минути, половина час или повеќе, никој не знае, само едно беше јасно, после тој да кажеме интервал на време, на патот Кичево-Извор, веќе немаше жив германец ниту пак имаше жив коњ, на патот стоеше оражјето како австиско покрај кој лежаја луѓето и коњите, сето личеше на нешто што застанало и е парализирано и неможе натаму. Штабот на баталонот се собра на кус состанок, Овчарот рече задачата е извршена одлично, сега треба да се припремиме за следната задача, сигурно по ова поснопица што ја направивме и после побегнатиот моторизираниот најверојатно ќе дојдат други непријателски сили, заради тоа ние треба

да бидиме подготвени за таков нов напад, ^{целата} заседа да остане кашто беше, со тоа даги ^{зајакнеме} појачаме силите према Поплжани — односно према Кичево, зошто од тамо може да дојде ^{зајакнување} појачување на нивните сили, затоа четири пушко-митролези да се прерлат од третата чета, во првата чета да се створи^т таков огон, за да неможе ни пиле да прелеа.

Негде околу ручек се појави непријателот од кај Другово, само то ^анебеја германци, туку балисти, имаше неколку ^ашилјади души,

- нека ^анека се приближат што повеќе, командуваше Овчар, тој жган ^атреба даго добро ^аопрлиме, за да го запаметат денот кога дошле во помоќ на германците, ^апродлжуваше Овчар, не вагајќи го ^адурбинот од очите, ^ане одат поаде, се прерлија по патчето за Поплжани, ^ане ги пуштиме до реката Треска и тогаш оган од сите митролези, ефектот мора да биде брз и успешен, им нареди Овчар на командирите.

По петесет минути се слушна ураган од митролезите, пушките и шмајзерите, нивите се зацрнеја од башибозлукот кој како да извираше од кај Кичево, ^апага ^амртви поснопица, меѓутоа, то ^анеги запираше балистите да го ^апродлжуваат одот за да го прејдат мовчето на треска, ^аколку падна ^амртви, тешко беше да се оцени, ^аама сигурно имаше преку стотина и повеќа мртви, ^аМитролезите јр ^апродлжува ^асвојата пеколна песма мртвите се речеја во нивјето, а тие ^апродлжува ^адаго одат својот смртоносен од, ^аТогаш Овчар ми го ^авручи ^адурбинот.

- гледаш, на секо ^астотина балистички има ^апо еден германец, ^азато ^асе ^аони како овци на кланица послушни во својот смртоносен од.

- до кога само ние вака ќе издржиме, давајќи му го дурбинот на Овчара направив коментар, сигурни сега ќе палат села и ќе вршат одмазда над населенијето, ^амора^аме да им кажиме на селашите да се повлечат во планина ^асосе деца и жени.

- ти организирај го тоа а јас ќе водам борба уште малце до заоѓање на слнцето и тогаш ќе се повлечиме према Брждани, зошто гледаш ли колкав жган е дојден, ^амор^аме да се повлечиме.

Кога се повлекувавме према ^аБрждани, во темнината на ноќта можевме да забележиме како Поплжани и ^аВидрани горат.

Овчар беше воодушевен од тој ^{го} победи од неколку победи од формирањето на бригадата на до ^{говата} ~~дента~~ во Пуста Река, вака се ратува ^{викаше} Овчар, се потсети на борбите што ги водевме во селата Церо Виро, минирањето на Прентов мост, ликвидирањето на контра четникот во селото Љорека, и викаше, да ти кажам Михајло многу е важно кој ти е комесар, братко, ^{не} може секој да биде, ти мораш да бидеш секогаш подржан во правилните одлуки а корегирани во грешките тогаш нема изгубена битка.

- мора да има тесна соработка помеѓу комесарот и командантот му одговорив и морат ^и двајцата да се почитуваат ^и усогласуваат ^и своите ставови.

По заминувањето од Дебарца за Егејска Македонија, батаљонот ¹ ~~наш~~ беше во исти состав, а во Герман се изврши реорганизација на батаљонот така што во нашиот батаљон влегоа Битолчани, Преспани, Тетовчани и една десетина од Дебарца. Батаљонот го крстија "Стиф Наумов и од тука делуваше како Стиф Наумов или поарно речено Овчаров батаљон а борците овчаровци. Во штабот на батаљонот за командант ¹ остана Овчар, ја ^е за комесар, а началник на штабот Воин Драшкоци, заменик на комесарот Дано Петкоски.

Од ³ Борско добивне задаток ^{за} батаљонот Стиф Наумов да појде југо-источно од Фуштани и Ноти ^{кој} ~~према~~ селото Јагдадија и тука да биде на предстража на главните единици. Во меѓу време, ја ^{ја} нападнавме грае-ничната караула Коњско, меѓу тоа ^а акцијата ни пропадна поради грешка на еден наш раководител кој беше со батаљонот " Христо Ботев!". Кога веќе ја завзедовме касарната, овај батаљон се повлече и ги ^и испушти бугарските фашисти да излезат на таа ^а врата ^и да не опколат ^{кој кој што предеше ме да} ~~нас~~, така да моравме цел ден да водиме борба за да се извлечеме со минимални жртви од тројца борци а заробивме 6 бугарски војници. Овчарот беше болен два дена заради таквата грешка на батаљонот " Христо Ботев!"

Во Јагдадија останавме 4-5 дена додека не најде една колона германци која беше се упатила во правец на Ноти во помош на германс-

ките сили кој воде ја борба со силите на првата Македонско косовака бригада и втората бригада која беше формирана во Фунтани на 19 декември 1943 година.

Дента кога најде таја германска колона није сите борци се паравне од вошки, така да бевне само со кебиња завиткани. Во таја положба Овчар нареди да се завземе позиција, на заседа и да ги чекаме германците цела ној, седевне полу голи чекајќи да најде колоната меѓу тоа германците ја менија патеката и отидоја преку Пајак планина и селото Ливадија за да го скусат патот до Ноти. Батаљонот "Стив Наумов" со Овчар на чело го пресековне патот и на Пајак ги пречекане каде што од 120 германци 40 заробивне, а останатите сите ги во заседата истепавне, од единицата не остана ни еден германски војник.

Пред борбата Овчар ја распореди единиците на батаљонот "Стив Наумов" во заседа на ивицата на шумата, а на батаљонот "Христи Ботев" му дадовне во секоја негова десетина по едни пушко митралезец и два борца за ^{зајакнување} којачае и да ги воведе во борба, зошто дотогаш овој батаљон неје водел борба со германци, па да биде ^{тоа} прво крштевање.

- за секој случај, викаше Овчар нека нашите борци први почнат во нивниот дел ^{9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20} на заседата да водат борба, да видат бугарите дека германците несе никакви бауци и дека и тие се луѓе кој се плашат од пушки и бомби.

Борбата трајеше негде околу еден сат и германската колона беше ликвидирана, запленивне големи количини на оружје, радио станица и 5-6 маски а тоа беше драгоцен плен.

Овчарот блисташе од радост заради успехот на групата батаљони, со зборовите: - гледате другари дека германците несе ништо посебно и кога ќе паднат во заседа не се во состојба ни да се бранат истото тоа го доживеја она колона кај Подвис во Коначијата, кога ја дочекавне во заседа.

Настана дискусија околу пленот како даго делиме, нарочно со грчките партизани кој ни се приклучија на Ливадија.

- радио станицара ќе биде наша, оружје земајте колку што

сакате, ~~а~~ ^амаските и радио станицата остануват да нас беше упорен Овчарот, зошто сака ^агрчките партизани да ја земат радио станицата. За ваквата постапка Овчар беше пофален од главниот штаб на македонија.

На 31 јануари 1944 година, групата батаљони во состав на батаљонот "Стиф Наумов и батаљонот "Христо ботев" во чија придружба беа и членот на врховниот штаб, Светозар Вукмановиќ и членот на ЦК на бугарија Бојан Балгарјанов, Главниот штаб на македонија со Апостолски и други делови на Главниот штаб, тргна од Кожув планина во правец на големиот и одговорен пат за Козјак планина.

Маршот трајеше 24 дена од Кожув до Козјак, Овчар је свати сета сериозност на овај пат дуг 440 километри, 23 и три дена марш и борба со стихијата на невремето, со непријателските единици на бугарската фашистичка војска и со германските сили. Сето тоа Овчар и неговиот штаб на батаљонот го има пред вид и не само тоа, ами и одговорноста за членовите на Врховниот штаб на Главниот штаб сето тоа го зголемуваше одговорниот однос на задлженијето. Првата грижа беше ~~пр~~ ^{премијно} ~~е~~ ^еодот на реката Вардар кај селото Оризари, Се минуваше со скела, не со чамци нити ~~на~~ ^{преку} мост.

- јас ќе одам со првата група, ми се обрати Овчар, за да обезбедам обезбедување додека целата група помине преку Вардар, а ти Михајло остани со последната група за да обезбедиш додека се преваѓа Вардар, мораме на се да бидиме спремни. Не се знае кога може непријателот да не открије.

- добро Овчаре, за овде не бери гајле? Гледај тамо од таа страна на Вардар.

- ајде нема време, тука е пругата за Солун и автомобилскиот пат, Мораме брзо да поминиме, Викај по борците, кои не сака да се соблечат за да ~~го~~ ^{премијно преку} ~~кажат~~ ^{преку} еден крак на Вардар кој беше длабок половина метар. Темпо, кога прејдовме ме праша кој се дереше таму ~~кего~~ ^{кего} стрелам, јас му одговорив, Овчар се замеша веднаш со зборовите:

- другар Темпо комесарот беше во право зошто борците се сканереја за да влезат во водата и да газат.

- добро, добро, ја ^сто ^аго викам заради безбедноста, зошто сме во непосредна близина на пругата и патот за Солун, рече Темпо. И во селото Женско под Круша планина, во рамнината на Солунско поле, ~~ка~~ се одржа советување, за изминатиот пат од Кожув до преминот на реката Вардар, советувањето беше со командниот и политичкиот кадар на групата батаљони се до чети. Овчар се вклучи во дискусијата, напоменувајќи дека моралот на борците е мошне висок и дека дисциплината е на завидно ниво и дека може да се настави со маршот без проблеми.

Дојдовме во Кокшино, село под Беласица, се сместивме по ^{куќите} и Овчар издаде ^{наредба} наредба никој без ^{наредба} наредба да не излеа од куќите. По кусо време, се чу брчење на мотор, борците видоа дека во селото влезе германски моторцикл со тројца германци, ги зе доа на нишан ~~а~~ наредба ~~е~~ да несе напуштаат куќите, сигурно има причина.

Штабот на батаљонот беше ~~известен~~, а селскиот кмет кој беше во штабот почна да вода дијалог со Овчара:

- ништо не знаат германците дека овде има партизани и не треба ништо да се превзема, они се дојдени да земат јајца и кокошки и потоа ќе си одат, зборуваше кметот на селото.

- но што ќе стане ако поради неизвестеност на ~~сите~~ борците дека во селото има германци, јас сум сигурен дека првата таква група на која ќе најдат германците ~~овије~~ - борците ќе распалат по германците, објаснуваше Овчар.

- не грижи се за тоа другар командант, селаните веќе ги известуваат борците, никој да не излегува од куќите надвор, дури во дворот до следната наредба, објаснуваше кметот кој инаку беше член на грчката партија. Вашиот повисок штаб е во тек со оваа работа.

- гледате другар командант, како се питоми германците им дадовне јајца и кокошки и си замина, ^апродлжуваше кметот, во тој момент се чу брмчењето на моторот, што беше знак дека германците си одат.

Ѣ па ако сакаш право да ти кажам, ако со јајца и кокошки ги храните сигурно ќе бидат питоми

ги храните, сигурно ќе бидат "питоми" - дофрли Овчар во пега и продолжи: - а што се однесува до ваквата комбинација која ја скривавте вие селаните, морам да ви кажам дека је мудра и домишлена, ем да ги спрестите 250 партизани во селото и да ги нахраните, ем да им дадете на германците јајца и кокошки и се да биде во ред, што би рекле мудреците, ем влкот најаден ем овците на број. Имате убава организација, ефикасна и дисциплинирана, но не би сакале да се откријеме заради двајца-тројца германци, нас не чека долг пат. Сепак, јас не би мудрувал толку, би се обидол да ги заробам, ако не рафалот на митролезот ќе го реши проблемот, без многу филозофи.

- да но за еден час ќе имаме војска во селото и нам ^{не} ни е за вас, зошто вие ќе ја примиме борбата, вие сте војска и тие се војска - ќе го пречекате непријателот, што ќе беше во борбата - ќе беше и потоа ќе го напуштевте селото, а ние ќе мораме да ги поднесеме последиците на таа борба, ќе го запалеа селото, ќе стрела десетина луѓе. Што ќе рече за тоа? - размислуваше гласно селскиот кмет, селски, просто, но мудро.

- Овчарот и самиот размислуваше за мадрите зборови на овој селанец, кој ги застана 250 партизани и даде јадење, ќе му даде и безбедно спиење, и утре ќе ^{подготви} спреми храна и за на пат, сето тоа имаше свој резон. Но сепак рече:

- знаеш што пријателе? Објасни ми една работа: зошто вие је помагате ова наша борба? Мислам вие, народот, дали затоа да ги истераме германските и другите фашистички багри од Балканот, дали за да ги истераме бугарските фашистички слуги што ~~вие~~ служат на германските окупатори? ако е така, тогаш борбата мора да се води некаде, нема неутрален терен; тогаш ќе страдат и села ќе има и одмазди и ќе ги примиме како составен дел на таа наша борба за слобода нема ~~нема~~ слобода без жртви, слободата е слатка кога е твоја и кога си се борел за неја и кога си давал жртви и то најмилите од пазувата што би се рекло. Сакам да ти речам нешто кое е мое и твое: и јас

сум Македонец и ти си Македонице, ни јас повеќе ни ти помалку, јас сум таму некаде од Преспанското езеро, а ти си одовде од под Беласица, близу до Дојранско Езеро, јас сум тргнал со пушка во рака да се борам против окупаторот, против старата власт и за национално ослободување на Македонија, во таја борба спремен сум да загинам, даго дадам животот за таа слобода. Ти исто си организиран и ти како таков се бориш и ја помагаш борбата, без вашата помош није не могле да успејеме во нашата борба, и ти си спремен исто така за таа борба да го дадеш животот, убаво рече преѓеска, гледаш ли што значи кога народот ги помага партизаните, борците за слобода. Сигурен сум дека и тебе те обзема една мисла: за ослободување на Македонија. Според тоа што мислиш, како ќе ја ослободиме без борба?

Утре ден се одржа збор во селото, каде што беја собрани сите селани, по тоа борците нахранети и снабдени со храна тргна да се искачат на Беласица, која беше висока преку две хилјади метри, што се повеќе ^{се} искачувавме, то ^{мисл} снегот беше поголем, и кога се искачивме на нејзиниот врв, на две хилјади метри, колоната застана, допре ^{ГЛАС} од челото, ^{на којој се} снегот е длабок натаму неможе!

Почна борба со стихијата, снегот беше длабок и по неколку метри, неможеше ниту човек ниту добиток да се движи, овчар нареди: - радио станицата да је земат борци и акумулаторите а добитокот селаните нека си го вратат во село, ^{то} нека се постават шаторски крила и борците да се движат по шаторски крила и кебиња.

Беласица беше совладана, снежната стихија беше пребродена, така помина ^{а сите} цели 250 борци преку снежните намети.

- нема што неможе човекот да совлада ^{или} викаше овчарот, на своите борци кога се себравме на една ^{за сите} пропашка после целиот тој напор.

Дојде и друга борба со стихијата, од како го минавме патот Струмица Свети Врач, поново борба со стихија, сега покрај снегот кај Безгаштански колиби, дојде вејавица, магла и ноќ, дробак во кој ни среде бел ден неможе човек да се снајде а камоли ноќе и во магла и вејавица, водичот кој бевне го зеле од селото викаше дека не може

ни тој дасе снајде и зато да бидеме трпеливи, ќе излезиме само по- лека, без нервоза и без викање, зошто почна до него да викат сите и командири на чети и командантот на батаљонот и командантот на групата батаљони човек беше вчудо невиден. Овчарот кој знаеше што е невреме и што значи магла во вакви услови, покажа максимум трпеније

- ајде сррико полека ќе го најдиме излезот од оваа положба, само ти средисе и неим обрнувај вниманије на борците изморени се и нервозни, му збореше Овчар на селанецот кој беше појке исплашен одошто изгубен во таја ситуација.

И навистина после кусо време, селанецот полека се среди и полека, полека до сабајлето не изведе од положбата во која се најдо-вне.

Во селото Пекљане, Коџинско дојдовме во 3 сатот сабајле, Овч-рет и комесарот на батаљонот ги распредија четите за влевање во ку-ките, меѓу тоа по десет минути дојде сите комадири и комесари на чети да кажат дека не отвараат селаните, сите врати се засурмени и неможеш човек да најдиш за да се разговара со него и да им се обја-сни на селаните кој сме и што сме. Овчар се мислеше извесно време и му се обрати на комесарот на батаљонот. Знајеш ли што ќе направи-ме, ќе влезиме со сила, ако тебе ќе скршиме и врата, што мислиш ти?

- друго нени останува-му одговори комесарот Михајло.
ама тоа ќе го направиме јас и ти со двајца борца.

- во куќата каде што се смести штабот на батаљонот беше на повисоко место во селото. Командантот и комесарот инсистира да дојде домаќинот, и тој дојде, сака да поведат дијалог со него, ама прво да чујат негова верзија за ваквиот негостољубив пречек на пар-тизаните од ова село.

- прво дасе запознаме и дасе преставиме едни на друг; јас сум Овчарот, командант на батаљонот " Стив Наумов," а Михајло е комесар од крушевско, за да ти биде појасно, јас сум Македонец од преспанските села, а овије партизани, тоа е македонска војска. Се

бориме за национална слобода на Македонија, се бориме за она за што се бореа Гоце Делче и Јане Сандански во Илинденското востаније.

- јас сум Дамјан од селово Пекљане. Тука сум роден, тука живејам, сигурно тука и ќе умрам. Мислам дека ништо лошо не сторивме - се правдаше селанецот.

- Дамјанице, дај столчиња да седнеме со луѓево и стопли малку ракија, да ги пречекаме како што доликува на домаќинска куќа, и како што се преќуваат патници кои се на долг пат. Повелете седнете - и му додаде на командантот едно трножче а нам домаќинката ни донесе столчиња.

- што да ви кажам, бре деца - почна Дамјан, - еве, неколку дена како се растревожила и полиција и војска бугарска, па и контра четите ги собираат. Цела власт е растревожена. Се се зборува низ народот, едни велат дека идеа војска од кај Беласица, дека се тоа комунисти, други дека биле падобранци, трети пак викаат дека е тоа Македонска војска ~~и~~ која се бори за слободна Македонија како што велеш ти кој се борат како Гоце Делчев за слободна Македонија, зато се луѓето исплашени.....

- еве ја ракијата ~~от~~таса, - се јави жената, и го стави канчето пред домаќинот и неколку вилциани.

- ајде на арно нека ~~је~~, на здравје и добро ни дојдовте.

- на здравје и добро ве најдовме, домаќине, одговоривне није. - Мачна е ова земја Македонија: секогаш само борби и само стравоти. ~~Ш~~то да правиме, кога нам ни паднало во дел, на ова генерација ~~наша~~, да се бориме денес за национална и социјална слобода, а знаеш како е, домаќине ако се бориш, ќе избориш слобода; ако не се бориш, никој нема да ти је донесе слободата на ваганка, месено обесено нема, барем ти знајеш Дамјане. Секоја слобода мора да се плати со жртви и со крв. Без тоа нема ништо, виде ли порано како е распарчија Македонија. Сите грабна^а по нешто и Бугари и Грци и Срби и Албанци, Македонците не^биле Македонци ами срби, бугари, грци и албанци, наеднаш Овчаре^т застава, почна да прислушнува: - да тоа е рафал од нашиот

пушкомитролез. Стана и излезе надвор, извикувајќи се само колку да ~~да~~ прислушне и веднаш ^{ке} се врати; како да ми се причу нешто, - рече излегувајќи низ вратата.

Станавме сите, се обувме и веднаш излеговме. Десетината која беше на обезбедување веќе водеше борба, батаљонот "Стив Наумов" веќе беше на позиција, испрати курир да ја повлече десетината која водеше борба, ~~дасе~~ изедначи со линијата на батаљонот, бугарската војска и полиција ~~беја~~ задржани доволно за да може ~~дасе~~ распореди батаљонот.

По кусо време командантот на главнот штаб Апостолски дојде кај батаљонот и праша што ~~е~~ војска или полиција.

- и едно и друго комбинирано има и војска и полиција, - одговори Овчарот.

- одовде ^{потаму} на таа нема даги пуштите ни еден метар, рече Командантот на главнот штаб и замина.

Овчар заедно со батаљонот и штабт успеа даго задржат непријателот до ноќ, имаше доста мртви бугарски војници и полицајци а ~~каде~~ нас имаше само еден ранет.

Истата вечер по еден маневар групата батаљони се врати пак на исто ^{то} место и се припреми даго ~~преземе~~ ^{мине} мостот на Брегалница кај селото Истибања. Во групата беше Овчарот заедно со уште три - четири борца кои ~~требеше~~ мостот даго проверат дали ~~е~~ обезбеден, и после нецели десет минути стражата беше заробена и групата батаљони почна даго минува мостот. Овчар за цело време беше на мостот додека не се појавија тенкови од кај Кочани и сака ^а да ни го пресечат патот на мостот. Овчарот веднаш ги повлече силите на батаљонот зад куќите ги пушти тенковите преку мостот, а тогаш изврши јуриш со силите на батаљонот на бугарската војска и на тој начин обезбеди ~~дасе~~ групата ~~и~~ батаљони ~~дасе~~ ^{дасе} несметано движи во правец на Осогово и селото Саса.

Кога стаса колоната на групата батальони на Козјак, на Овчаре му беше главната преокупација да разбере нешто за борците од козјачкиот крај "Карпушовците", па заради тоа и го поведе разговорот со домаќинот Јован, во селото Петралица во Поткозјачијето.

- Дедо Јоване, можеш ли ти мене да ми кажеш кога беја партизаните во вашево село Петралица - прашаше Овчарот.

- во нашево село во овије десетина двацет дена несе биле ~~ама~~ није слушаме каде се Карпош и неговите борци, ^{тук} ~~но~~ беја пред некој ден во Бајловце и во Кокино, а тие се наши соседни села. Тука се тие: или овде под Герман планина или се долу покрај Пчиња во Пелинце, или од другата страна на Пчиња, несе далеку. Тука им е врталиштето, - одговори дедо Јован сучејќи ги мустаците.

- а овије другите дражиќевците доваѓат ли? - пак праша Овчарот.

- доваѓат, бре синко, и тие, и тие кој ќе ги запре, тие што ги викаш дражиќевци, беа пред два три дена. Од нив постојано има по некој барем, ако не повеќе лет шес души сигурно, штом ги нема партизаните тие се тука.

Штом заминавме од Петралица во правец на селото Кокино, само што навлеговме во шумата, кога се чуја истрели, митролез заштекоти на потоа и неколку пушки. А веднаш потоа се јавија нашите митролези, шмајзерите и пушките, се дигна врева таква што ехото во планината ечеше, небарем се урива планината. Овчарот застана, двогледот го крена и почна да ^{набљудува} ~~семотрува~~, да ги види тие што не нападнаа да види што сила се.

- ако се само оније што ги гледам, тогаш несе многу, но чудно! Ако се само тие, како се осмелуваат да нападнаат!? тоа не ми е јасно, гласно коментираше Овчар сам за себе.

- да командуваме јуриш, предлага командирите на другите чети, Овчарот за момент го симна двогледот од очите и ги погледна придојдените. Пак го стави двогледот на очи и дури тогаш проговори.

- Ми се чини дека не ќе има потреба. Ако биде потребно, лесно ќе се за јуриш, по кусо време стивна борбата. Овчар се огласи, нели реков дека нема потреба од јуриш, гледате дека се сврши борбата и нема потреба од јуриш.

Двајца дражикевци беја фатени, со бради, со коси диги ил со црни торби со кокошки печени и чутури со ракија. Чудна работа видевме еден борец излегла во планина, се ранат со храна што је земаат од народот, со германците и со бугарите шуруват а се борат против партизаните, што преставуваат овиде чудовишта прашаа едни борец.

командантот одговори: тоа се тие неранимајковци, кои не тргнале да се борат, ами да легачат. Лете под сенките, а зиме се гоштеваат по куќите со топла ракија, кокошки и баница, од нив нема плза ниту народот ниту ова земја, го плачкосуват народот, ова сиромаштија во овој крај, тоа се отпадници.

После формирањето на 3 македонска ударна бригада, со Овчар се одделивме од еден штаб, јас бев во штабот на бригадата, а тој остана во батаљонот Стиф Наумов, меѓутоа, практично ние бевме се пак заедно секој слободно време. Така на пример, се деси еден случај за кој Овчар се понесе достоинствено.

Дојде кај него комесарот на бригадата со предлог: "знаеш што Овчаре, није со другите батаљони покренуваме акција даго замениме заменикот на комесарот, ако не подржиш и ти ќе можаме даго спроведиме во живот", Овчар застапа малку размисли и му одговори на комесарот. "Дали за ова знае ЦК и главниот штаб, ако не знае тогаш јас ќе го известам, за такво нешто треба да постојат разлози и тоа дебели, а не вашата желба, друже комесаре". Тоа миго кажа Овчар штом се вратив од терен, истовремено ми кажа дека за ова ќе го известиме партиското раководство во ЦК за Македонија, му реков дека не знам дали је потребно сето тоа даго прави, поради мене ќе има сигурно последици од сета таја работа. "Треба да се каже па макар какви биле последиците зошто тоа што го прави комесарот не е во ред тоа е заговор и интрига!"

Кога ~~от~~ ~~сави~~ во Трговиште, каде што се формираше 6 јужно-Моравска бригада, ме викна ^а Темпо и Мара ~~на~~ ~~де~~ ~~ва~~ ~~и~~ ~~ми~~ соопштија за операцијата која ја превземал комесарот на бригадата против мене и дека сега ќе дојдат и комесарот и ќе ја расправиме таја работа. Комесарот беше укорен за таквата своја постапка благодареније на непринципелната постапка на Овачарот.

После мајско-јунската офанзива во селото Равно имавме советување, на партијските, политичките и командните кадри, Овчарот ~~ста~~ ~~на~~ и дискутираше, и го кажа следното: "Во текот на последните денови ~~на~~ завршената офанзива добив писмо од командантот на бригадата, да ги избегнуваме комесарот и заменикот на комесарот во пишувањето на извештајите по војна линија и дека треба да комуникацијата да се одвива по командна линија, што значеше дека треба да преовладува влијанијето на командниот кадар без да се мешаат политичките фактори во таја работа, односно изолација на партијскиот и политички кадар!" и тоа беше осудено како непринципелно и аполитично дејствување на командниот кадар.

Инаку Овчар беше изванреден човек, добар борец, добар командант, никогаш недонесуваше одлуки без да се консултира со своите соработници од штабот. Во време на мајско јунската офанзива на Станикин Крст се отцепи со батаљонот, односно со две чети и остана војно од бригадата, така да не учествуваше во борбите преку источна македонија до Кукуш и назад. Се сретнавме дури по ^{еден} месец ~~дена~~ кај Петрова гора и од таму пак бевме заедно до заседанијето на Асном. ~~По тоа~~ тоа Овчар заминува ~~на~~ ~~ка~~ ~~ј~~ ~~ма~~ ~~к~~ ~~ч~~ ~~а~~ ~~л~~ ~~а~~ ~~н~~ за формирањето на 7 бригада. Неговото отцепување на Станикин крст беше резултат на неговото секогаш ~~к~~ ~~и~~ ~~к~~ ~~и~~ ~~б~~ ~~ав~~ ~~н~~о реагирање, секогаш беше многу спор во донесување одлуки нарочно во критични моменти и ако ~~је~~ имал некоја мана, тоа му беше един ^{на} мана.